

1. Økonomiske rammer

1.1. De økonomiske rammer, som fremgår av kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med vedlegg, samt 10 årig investeringsplan alternativ 1 legges til grunn for den økonomiske planleggingen i handlings-programperioden.

1.2. Rammer årsbudsjett 2024

Rammer for hvert utvalg fastsettes i samsvar med kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med vedlegg, justert for endringer i vedtaket.

1.3. Skatt

Den kommunale skatteøren fastsettes til den enhver tid gjeldende maksimalsatsen.

1.4. Låneopptak 2024

Lier kommune tar opp 459,83 millioner kroner i lån til finansiering av investeringer jf. Kommunelovens § 14-15 første ledd.

Formidlingslån

Det planlegges å ta opp 100 millioner kroner i formidlingslån Formidlingslån tas opp som annuitetslån med 5 års avdragsfri periode, deretter nedbetaling over 20 år.

1.5. Likviditet

Driftskreditt på 100 mill. kr i DNB videreføres i 2024.

Likviditetssituasjonen anses som tilfredsstillende, men vurderes nærmere i årsrapporten for 2023.

1.6. Egenbetalinger, gebyrer og avgifter

Egenbetalinger, gebyrer og avgifter vedtas i henhold til kommunedirektørens beslutningsgrunnlag med tilleggsinnstilling, med unntak av gebyrer som vedtas i egne saker.

Gebyrer som vedtas i egne saker:

- «Bygg og geodata» og «Stedsutvikling og plan»
- Drammensregionens Brannvesen IKS og Vestviken 110 IKS
- Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RFD)
- Lier Vei vann og avløp KF
- Tilsynet for små avløpsanlegg

1.7. Endringer i tilleggsinnstilling

Følgende rammeendringer legges inn i tillegg til beslutningsgrunnlaget.

Endringer i driftsbudsjettet

Beløp i 1000	Handlingsprogram			
	2024	2025	2026	2027
1 Skatt	-88 333	-88 333	-88 333	-88 333
2 Rammetilskudd	-23 696	-23 696	-23 696	-23 696
3 Lønnsoppgjør	72 139	72 139	72 139	72 139
4 Pensjon	8 645	8 645	8 645	8 645
5 Pris og inntektsvekst	24 442	24 442	24 442	24 442
Fra statsbudsjettet				
6 Makspris barnehage	8 160	8 160	8 160	8 160
7 Redusert pensjon priv barneh overg.ordn	-291	-291	-291	-291
8 helårseffekt Gratis barnehageplass for hver 3. barn	362	362	362	362
9 helårseffekt Gratis SFO 12 timer	4 406	4 406	4 406	4 406
10 Pasienttilpasset basistilskudd	1 275	1 275	1 275	1 275
Annen endring				
11 Midlertidig leie av paviljong Lierbyen	125			
12 Overforbruk legevakten 2023	800			
13 Brøyteavtaler LVVA	1 550	1 550	1 550	1 550
14 Utbytte	-10 000	-9 000	-9 000	-9 000
Sum endringer	-416	-341	-341	-341

Endringer i investeringsbudsjettet

1. Kjøp av ansatthytte på inntil 2,5 millioner kroner finansieres med ubundet investeringsfond. Kostnaden for rente og avdrag finansieres ved reduksjon av velferdsutvalgets eksisterende rammer.
2. Investerings prosjekt 9578 «Nyanlegg og rehabilitering av anlegg» tas inn i investeringsbudsjettet med 4,6 millioner kroner i 2024, finansiering med ubundet kapitalfond.

Endringer i tekstdokumentet

Følgende kapitler og vedlegg i beslutningsgrunnlaget endres iht. tilleggsinnstillingen:

- Avsnitt om huseiergebyrer
- Vedlegg 4 Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger
- Vedlegg 5 Selvkostoversikt
- Vedlegg 6 Tilskuddssatser for ordinære ikke-kommunale barnehager

1.8. Rammeendringer

Endringer i driftsbudsjettet

1000 kr.	2024	2025	2026	2027
Matveien -inntekt. Verbalpunkt 3.21	-300	-400	-500	-500
Psykisk helse rus	765	765	765	765
Skole helsestasjon	204	204	204	204
Skole ny opplæringslov	241	241	241	241
Fysioterapisaken KS 96/2023	570	1.770	1.770	1.770
PPT styrkes med logoped	350	780	780	780
Engangsstøtte til lærebøker i skolen. Verbalpunkt 3.7	669	0	0	0
Mobilabbonnement lærere	1.300	1.300	1.300	1.300
EC-Play Verbalpunkt. Verbalpunkt 3.11	100	100	0	0
Gründerplan. Verbalpunkt 3.28	200	250	250	250
Vintervedlikehold Engersand fjordsti	100	100	100	100
Eplefondet. Verbalpunkt 3.13	200	200	0	0
Kulturkarusellen. Verbalpunkt 3.10	150	150	150	150
Demenskor	65	65	65	65
Hjertestartere i store offentlige bygg. Verbalpunkt 3.26	50	0	0	0
Midler til utredning av salg av finansielle verdier	0	200	0	0
Lønnspolitisk tiltak	300	300	300	300
Renter	-2.764	-2.902	-10.042	- 11.142
Avdrag	0	-2.193	-2.340	-8.807
Utbytte	-4.914	-5.200	-4.800	-4.800
Avsetning disposisjonsfond	2.714	4.270	11.757	19.324
Sum	0	0	0	0

Endringer i investeringsbudsjettet

1000 kr.	2024	2025	2026	2027
Tranby skole. Verbalpunkt 3.4	8.000	2.000	250.000	300.000
Tranby idrettshall Verbalpunkt 3.3	3.000	105.000	0	-105.000
Hallingstad skole-oppgradering uteområde. Verbalpunkt 3.6	0	0	2500	0
Fjordbyen skole. Verbalpunkt 3.5	0	0	-250.000	-2.350
Liertun	0	-50.000	0	0
Fosshagen – smartlåser. Verbalpunkt 3.23	1.750	0	0	0
Gilhus Gård, Verbalpunkt 3.20	-5.000	0	5.000	0
Realisering av verdier	-72.000	-50.000	-200.000	-200.000
Sum	-64.250	7.000	-192.500	-7.350

Endringer i 10 årig investeringsplan etter 2027

Følgende endringer innarbeides i rullering av 10 årig investeringsplan

- Fjordbyen skole prioriteres med byggestart 2027/28
- Liertun, 4.etg er flyttet til 2028
- Hallingstad, oppgradering av uteområde 2027
- Hallingstad, oppgradering skolekjøkken 2029
- Parkeringshus Liebyen 2031

2. Generelle føringer

- 2.1. Det forutsettes at tiltak gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet og budsjettvedtaket. Tiltak av prinsipiell betydning legges fram som egne saker. Avvik skal meldes fortløpende i månedsrapporten og senest ved behandling av tertialrapport/årsregnskap.
- 2.2. Lier kommunes visjon «Grønne Lier – for alle innbyggere» legges til grunn for arbeid i alle sektorer. Hele Lier tas i bruk ved at det legges til rette for å bo i hele kommunen og opprettholde tjenestetilbud som bl.a. skole- og barnehagetilbud nær der folk bor.
- 2.3. Følgende økonomiske forutsetninger legges til grunn for økonomiarbeidet i perioden for å sikre en sunn økonomi:
 - Netto driftsresultet i % av inntektene på 1,75 %.
 - Disposisjonsfond på minimum 10 % av driftsinntektene.
 - Gjeldsgrad for gjeld eksklusive selvkostprosjekter på under 70 % av driftsinntektene.

3. Verbalvedtak - Oppdrag, tiltak mv.

- 3.1. Følgende måltall videreføres i 2024
 - Fravær maks 5%
 - Læreplassordningen 1:50
 - Læreplass/innbyggere
 - Introduksjonsprogram – kvalifisering for skole/utdanning/arbeid – 80%
- 3.2. Barnehagekapasitet.
Kommunedirektøren bes sikre god barnehagekapasitet i alle skolekretser, med særlig fokus på pressområder eksempelvis Lierskogen.
- 3.3. Idrettshallen på Tranby.
Idrettshallen på Tranby er essensiell med tanke på fysisk aktivitet blant elevene mens Tranby skole bygges om. Det er derfor viktig at idrettshallen blir høyt prioritert.
- 3.4. Tranby skole.
Bygging/renovering av Tranby skole er prioritert med oppstart så snart idrettshallen er ferdigstilt.
- 3.5. Fjordbyen skole.
Skolebehovsplanen ble vedtatt i KS 62-2022 da kapasiteten på Høvik og Lierbyen er presset og ny skole i Fjordbyen er derfor påkrevd for å avlaste Høvik skole og Lierbyen skole. Ungdomsskoleelever fra Høvik, Gullaug, Lierstranda, Reistad og Utsikten vil søgne til ny skole i Fjordbyen.
- 3.6. Hallingstad skole – uteområde.
Gode uteområder på barneskoler er viktig for barns psykiske og fysiske helse og utvikling. Det er derfor ønskelig at kommunedirektøren ser på enkle og hensiktsmessige tiltak på Hallingstad skole og fremmer politisk sak innen sommeren 2025.
- 3.7. Skolebøker

Det ekstraordinære statlige tilskuddet i 2023 som Lier mottar for å kjøpe inn skolebøker er ikke tilstrekkelig til å dekke behovet skolene har til lærebøker. Det er derfor nødvendig at kommunen bidrar med ekstraordinære midler til innkjøp av skolebøker.

- 3.8. Pedagogisk psykologisk tjeneste styrkes med logoped for å kunne gi et likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud til alle barn og unge med kommunikasjons-, språk- og talevansker

3.9. Mobbing og vold i skolen

Skole er en kommunal kjerneoppgave og offentlig ansvar. Et trygt og godt læringsmiljø for elevene og et anstendig arbeidsmiljø for de ansatte er en forutsetning for en god skole. Vold, mobbing, trusler og trakassering av elever og ansatte er en utfordring også i Lier-skolen. Kommunedirektøren bes om å kartlegge omfanget og utviklingen i vold, trakassering og mobbing mot elever og ansatte, inkludert hvilke elevgrupper som har nevnte uønsket adferd. Kommunedirektøren bes videre om å skolere og kurse skoleledere i hvilke rettigheter og virkemidler de ansatte har i forhold til utagerende elever.

3.10. Kulturkarusell.

Kommunedirektøren bes legge til rette for utrulling av «Kulturkarusell» i SFO på Gullaug, Heia og Sylling skoler. Ramme for tiltaket settes til 150.000,- årlig. Det legges opp til at tiltaket skal være gratis for barn i SFO.

3.11. EC Play musikktilbud i skolen.

EC Play er lavterskel musikktilbud med fokus på samspill der hvor alle opplever mestring, glede og utvikling med musikk. Vi ønsker å gjennomføre et pilotprosjekt i Lier med evaluering etter skoleåret 2024/2025.

3.12. Øvingslokaler, musikk og scene.

Gode kulturtilbud bygger felleskap og fremmer mestringsfølelse for personer i alle aldre. Det bes om at kommunedirektøren ser på mulighetene for å samarbeide med samfunnshusene og eventuelt skolene om musikk og scenetilbud også for voksne som er selvfinansierende. Kommunedirektøren bes undersøke nasjonale tilskuddsordninger som kan gi brukerne adekvate lokaler og utstyr.

3.13. Eplefondet.

Flere familier opplever utfordringer med å betale for barnas aktiviteter og Eplefondet er en ubyråkratisk tilskuddsordning hvor familier kan søke om tilskudd til fritidsaktiviteter. Kommunedirektøren bes i samarbeid med Kiwanis om å styrke Eplefondet i samarbeid med ideelle, private aktører og legater for å imøtekomme det faktiske behovet.

3.14. Ungt utenforskap.

Arbeidet mot ungt utenforskap skal prioriteres ved alle kommunale prioriteringer. Dette gjelder unge i alderen 15-29 år som ikke er i arbeid, under utdanning/opplæring eller med varige trygdeytelser. Vi ber om at kommunedirektøren legger frem en sak i løpet av 2024 med fokus på hvordan oppfølgingen av denne gruppen kan bedres, samt sikre et enda bedre samarbeid mellom skole, helsetjeneste, NAV og arbeidsgiver. Vi ber også om at kommunedirektøren vurderer ulike befolkningsrettede forebyggende tiltak i samråd med helsetjenesten for å forebygge angst og depresjon i den aktuelle gruppen.

- 3.15. Kommuneplanen skal legge føringer for at bolig/utbyggingsprosjekter skal inneholde et rikt utvalg av boenheter, f.eks. generasjonsboliger, mikrohushus, økolandsby, bokollektiv og boligsosiale tiltak slik at vi sikrer mangfold.
- 3.16. Solkraft.
Utrede hvordan kommunen kan legge bedre til rette for solkraft på privat eiendom og hvordan godkjenning av dette kan forenkles, og gjøres bedre kjent.
- 3.17. Rentefrie lån, energitiltak.
Kommunedirektøren bes utrede lån opptil 100 000 kr til energi- og klimatiltak som er innvilget støtte fra Enova som eksempelvis solcelleanlegg og smart strømstyring til privatboliger samt utrede rentefrie lån opptil 100 000 kr til tiltak som etterisolering og lavenergivinduer. Politisk sak fremmes innen juni 2024.
- 3.18. Gangvei Nordal – Hennem.
Det mangler i dag en kort strekning for å få sammenhengende gang og sykkelnettverk mellom Nordal og Hennem. En slik gang og sykkelvei vil knytte boligområdene bedre sammen. Kommunedirektøren bes prioritere ferdigstilling innen utgangen av 2024 for alternativ C i sak «Gang- og sykkelveiforbindelse mellom Nordal og Hennem». Økonomiske midler hentes fra post «forsterket satsing kollektiv, gang- og sykkelvei».
Alternativ A ses i sammenheng med omleggingen av Ringeriksveien ved Guttebakksvingen, og realiseres først når dette blir aktuelt.
- 3.19. Gilhusodden rekreasjonsområde.
Gilhusodden blir mye brukt som rekreasjonsområde. Kommunedirektøren bes legge fram en sak om oppgradering av Gilhusodden familiestrand. Kommunedirektøren bes om å undersøke om kommunen er tjent med at området blir statlig sikret med mulig til å søke om statlige midler til oppgradering. Det bes legge vekt på hvordan badestedet kan bli et enda triveligere sted for rekreasjon og hygge for flere av Liers innbyggere og gjester, uten at det går på bekostning av naturverdier og Linnestranda naturreservat. Universell utforming og tilgjengelighet for alle, uavhengig av funksjonsnivå, er en forutsetning. Kommunedirektøren bes om å legge fram forslag som gir muligheter for helårsbading og hvordan kommunen ser for seg å fjerne uønskede arter fra området. Videre må ettersyn av toalettfasiliteter, håndtering av forsøpling og avfall stå på listen over oppgaver som inngår i arbeidet, nå som Lier kommune eier området
- 3.20. Renovering av Gilhus Gård.
Det bes om at det fremmes politisk sak på renovering av Gilhus gård innen sommeren 2024 hvor man prioriterer å holde kostnadene nede samtidig som man sikrer tilstrekkelig kvalitet på renovering.
- 3.21. Matveien – Gilhus gård.
Matveien arrangeres av Lier kommune i samarbeid med flere aktører i matnæringen. Konferansen har etter et par år nådd et høyt nivå og det er naturlig at flere aktører bidrar økonomisk til at arrangementet blir økonomisk bærekraftig. Det bes om at kommunedirektøren sørger for at aktører bidrar økonomisk i langt større grad enn tidligere. Dersom aktørene bidrar økonomisk vil det også fremme innovasjon og utvikling av Matveien.
- 3.22. Sykehjemsplasser.
Med bakgrunn i den forestående demografiske utviklingen er det ventet at Lier kommune vil trenge et betydelig antall sykehjemsplasser de nærmeste 10 årene. Dette gjelder både rehabiliterings/korttids- og langtidsplasser. Vi ønsker økt bruk av private/ideelle aktører for å løse kapasitetsutfordringen, samtidig som dette vil gi større grad av mangfold og valgfrihet. Dette skal sees i sammenheng med sak «Institusjonsplasser i sykehjem» (sak 51/23 i utvalg for helse, omsorg og velferd)

hvor «Kommunedirektøren utreder en sak om struktur og organisering av institusjonsplasser som legges frem for politisk behandling i løpet av 2024.»

Korttidsplasser:

Det er uheldig at korttidsplasser benyttes til beboere som har vedtak på langtidsopphold, både av hensyn til pasientene og de ansatte. Samtidig skal bruken av overliggerdøgn på sykehus være på et absolutt minimum. For å løse disse utfordringen vil vi kjøpe et økt antall korttidsplasser av privat og/eller ideell aktør.

Langtidsplasser:

Det vil også være et økt behov for flere langtidsplasser på sykehjem fremover. Behovet skal dekkes ved kjøp av tjeneste fra privat og/eller ideell aktør etter anbud, med mindre det foreligger særlig tungtveiende grunner. Prosjektet Fosshagen 3 videreføres i henhold til investeringsplanen.

Oppdrag:

Kommunedirektøren gis fullmakt til å organisere og gjennomføre en anbudsprosess for kjøp av sykehjemsplasser i privat/ideell regi innen mai 2024 for å dekke behovet for både korttids- og langtidsplasser utover det Lier kommune har kapasitet til i dag og som er forventet i den neste 5 års perioden. Det er et skissert et behov på inntil 15 plasser i 2024 og inntil 30 plasser i 2026. Kommunedirektøren bes vurdere antallet og fordelingen mellom korttids- og langtidsplasser samt fordelingen av ulike pleiebehov. De ansattes lønns- og arbeidsvilkår skal vektlegges høyt. Avtalen skal være langsiktig og forutsigbar for begge parter. Som en konsekvens av dette bes det om at sak «Institusjonsplasser i sykehjem» legges frem innen april 2024. Det presiseres at de pågående arbeidene i Liertuns 3. etg ferdigstilles.

3.23. Fosshagen – smartlåser.

Beboere med kognitiv svikt på sykehjem er spesielt sårbare og har ekstra behov for å føle seg trygge. Montering av smartlåser på Fosshagen vil øke sikkerheten til beboerne og forenkle arbeidsdagen til de ansatte.

3.24. Seniorsenter – Lierbyen.

Det er behov for å utvikle seniorsenteret i Lierbyen slik at det møter behovene på en tilfredsstillende måte. OKI utvalget sendte sak 56/23 til kommunedirektøren for å få aktivitetstunet på stasjonsområdet ytterligere utredet med sikte mot å innarbeidelse i 1.tertial 2024.

3.25. Fastlege tilbud – Grønn resept.

Kommunedirektøren bes utrede en utvidelse av fastlege-tilbudet «Grønn resept» gjennom samarbeid med lokale treningssentre med tilknyttede personlig trenere, i tillegg til dagens ordning gjennom Frisklivssentralen. Modeller for finansiering presenteres sammen med relevant folkehelseinformasjon og -statistikk, samt «beste praksis»-eksempler fra fastleger som i dag benytter denne ordningen.

3.26. Hjertestartere.

Kommunedirektøren bes se på hvordan vi kan sikre hjertestartere i større kommunale bygg hvor det ut fra en samfunnsmedisinsk vurdering er tilrådelig, samt får oversikt over hjertestartere i Lier og sikre gode rutiner for service/vedlikehold. Midler

3.27. Oversikt over arealer kommunen leier.

Kommunedirektøren bes om å legge frem politisk sak sommeren 2024 med oversikt over hvilke arealer vi leier og hva som er leieprisen. Oversikt over arealer og priser gjøres synlig i fremtidige HP.

3.28. Gründerplan.

Kommunedirektøren bes innen juni-24 legge frem sak om en overordnet gründerplan frem til politisk behandling. Vi ønsker en målrettet satsing på nyskaping, og ber kommunedirektøren som et minimum vurdere følgende: 1) Vurdere hvordan Lier kan bidra både lokalt i Lier og gjennom et regionalt

samarbeid for å stimulere oppstarts- bedrifter 2) Vurdere et pre-såkorfond hvor kommunen delfinansierer prosjekter sammen med private investorer 3) Sikre gode møteplasser som samler gründere og kompetanse. Vurdere regional samlokalisering med satellitt i Lier, eksempelvis i regi av næringsforeningen 4) Vurdere hvordan Lier kommune kan legge bedre til rette for innovasjon for private bedrifter.

3.29. Økonomikurs til flyktninger.

Flyktninger som kommer til Norge kan ofte ha utfordringer med å forstå norsk privatøkonomi. Kommunedirektøren bes om å se på tiltak for å styrke opplæringen i privatøkonomi for norske forhold blant våre nyankomne flyktninger gjerne i samarbeid med ideelle og private aktører.

3.30. Pensjon.

Ansattes pensjonsrettigheter og ytelser er tariffbestemte og identisk uavhengig av leverandør, men Lier kommune kan ha økonomisk gevinst av å bytte leverandør av den kommunale tjenstepensjonen. Kommunedirektøren bes om å komme tilbake med en utredning av hvordan en anbudsprosess for den kommunale tjenstepensjonsordningen kan gjennomføres i 2024 og om de mulige økonomiske og andre effekter av en slik konkurranse for kommunen. Dette omfatter også en vurdering av opprettelse av en kommunal pensjonskasse i Lier. Det skal også legges fram en tidsplan for eventuell gjennomføring av en slik prosess, slik at vedtak om anbud kan fattes senest i løpet av første halvår 2024 og eventuelt vedtak om skifte av leverandør kan gjøres av kommunestyret før 1. desember 2024.

3.31 Ved opphør av arbeidsforhold i administrasjonen i 2024 må det være særs tungtveiende grunner for å nyansette.

3.32 Kommunedirektøren bes vurdere tiltak på hvordan vi kan sikre god rekruttering og kompetanse i barnehagene, samt tiltak for å sikre at vi beholder barnehagelærere med utvidet kompetanse. Det bes om at det fremmes politisk sak innen siste møterunde før sommeren 2024.

3.33 Landbrukskontoret bes intensivere kunnskapsformidlingen og veiledningen mot landbruksnæringen generelt og grunneiere i direkte nærhet til Lierelva og Drammensfjorden spesielt. Landbrukskontoret bes bidra til å gjøre de støtteordningene som finnes i Regionale miljøprogram (RMP) og Spesielle miljøtilskudd i landbruket (SMIL) kjent og tilgjengelig for landbruket i denne sammenheng.